

“Sneen dækker nu ligene af de tre tapre”¹

Mandighed på Danmark-ekspeditionen 1906-1908

Af Minna Kanzler Hemmet

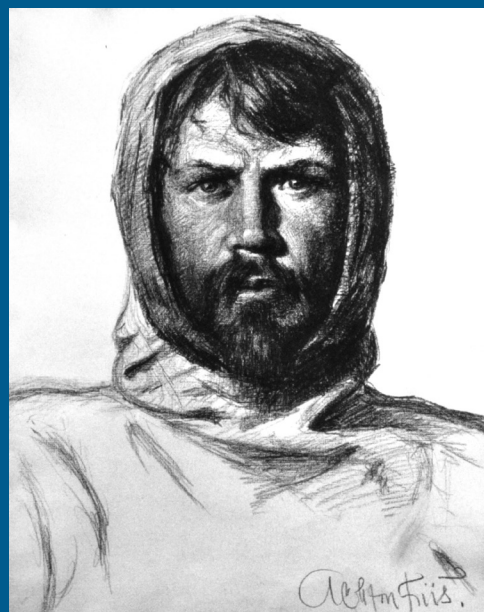
Da forfatter og polarforsker Ludvig Mylius-Erichsen og 27 andre mænd i sommeren 1906 drog på ekspedition til det ukortlagte Nordøstgrønland, var en polarekspedition noget af det mest mandige, man kunne gennemføre. I den nådesløse kamp mod isen, mørket og kulden måtte man træde i karakter og ved hjælp af enorm viljestyrke, mod og kontrol mestre sin krop og sit sind for at kunne sejre og til sidst modtage ære og anerkendelse. Men hvad skete der, når man tabte kampen? Da Danmark-ekspeditionen i sommeren 1908 for første gang i to år kunne sende besked tilbage til Danmark, var det med chokerende nyheder. Ekspeditionens leder Mylius-Erichsen og to andre deltagere, Niels Peter Høeg Hagen og grønlandske Jørgen Brønlund, var døde i den arktiske vinter.

Med Arktis som slagmark i kampen mod sig selv, naturen og forventningerne hjemmefra, var der både livet og mandigheden på spil. Om Mylius-Erichsens og de andre deltagere mistede andet end livet deroppe kan man få indblik i ved at dykke ned i samtidens aviser. Her blev både de levende og de døde vurderet ud fra borgerskabets syn på mandige mænd og samfundets syn på arktiske helte.

Mænd af god karakter

Hvad man anser for mandigt, blev både dengang og i dag skabt i et modspil med, hvad man anser for umandigt. Både det mandige og det umandige er skabt af kulturen i grupper af mænd, der spejler sig i hinanden.² Når frygt, vægelsind og dovenskab er umandigt, er mod, beslutsomhed og arbejdsomhed mandigt.

Ludvig Mylius-Erichsen 1872-1907

Ludvig Mylius-Erichsen hvis øjne, ifølge aviserne, udtrykte mange mandige karaktertræk. Tegning: Achton Friis.

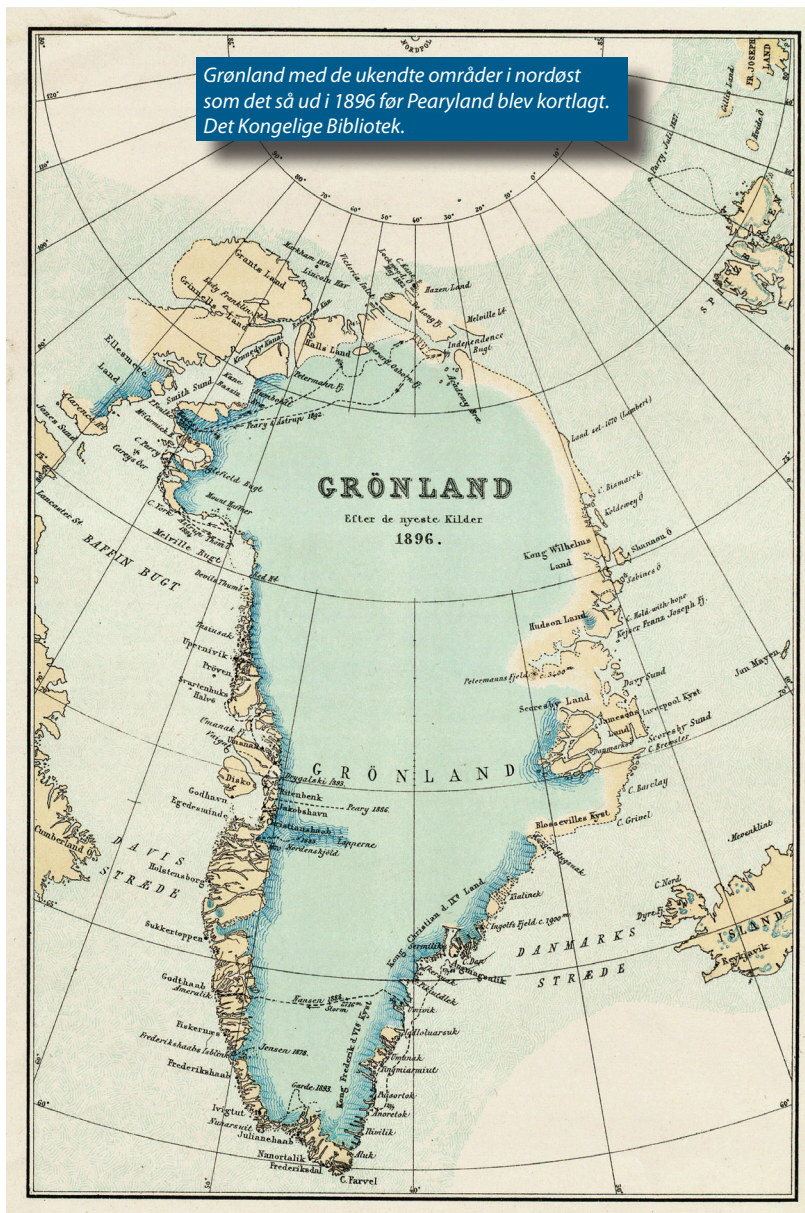
Forfatter, digter, journalist og polarforsker.
Født i Viborg og opvokset i Ringkøbing.
Skrev om livet på heden, ved Vestkysten og var optaget af sociale forhold i Danmark og Grønland.

Niels Peter Høeg Hagen portrætteret som en yderst mandig polarhelt. Han sidder med et fast, beslutsomt blik, mandigt fuldskæg og en næsten håndgribelig viljestyrke i pelsdragten, der kendetegnede polarforskeren. Tegning: Achton Friis.

Den heltemodige Jørgen Brønlund er portrætteret langt mere mildt end sine rejsekammerater af den ene af ekspeditionens kunstnere Achton Friis. Han gik måske ikke på samme måde op i at blive iscenesat som en vestlig polarhelt. Tegning: Achton Friis.

Omkring år 1900 var borgerskabets mandighed centreret omkring karakteren. En mand med stærk karakter var i stand til at kontrollere sine lyster og laster, sin vilje, sine følelser og sin krop. Men man var hele tiden i fare for at fremstå umandig.³ Det ses bl.a. i Høeg Hagens vens meget præcise beskrivelse, da han overfor pressen beskrev Høeg Hagens forhold til sin mor. "Han elskede hende med

en Kærlighed, der på samme Tid var mandig og rørende, ridderlig og tilbedende";⁴ Høeg Hagen havde følelser, men på en mandig og ridderlig måde.

De grundlæggende kvaliteter for borgerskabets mand var selvbeherskelse, mod, viljestyrke, udholdenhed, standhaftighed, god opførsel, arbejdsomhed og erobring.⁵ Også kroppen var i fokus. En sund krop afspejlede en god karakter

Fascinationen af de rædsler og den død man kunne lide i Arktis spillede en stor rolle i forestillingerne om polarhelte. Maleri: Abandoned in the Arctic Ice Fields af William Bradford, 1876. Olie på lærred. High Museum of Art. Wikimedia Commons.

og den ranke, slanke og stærke mand udtrykte både selvbeherkelse, sundhed og mandighed.⁶

Vejen til en stærk karakter kendetegnedes ved fornufte sejr over lidenskaberne og skete gennem hårdt arbejde med sig selv.⁷ At have karakter var, ifølge borgerskabet, ikke bare vigtig for individet, men for hele samfundet. En svag karakter kunne føre til moralens og samfundets forfald. Omvendt var en god mand med en stærk karakter et udtryk for, hvad hele nationen var i stand til.⁸

Borgerskabets mandighedsideal lå tæt op ad forståelsen af en helt, fordi de begge udviste mod og offervilje.⁹ Det betød, at en helt altid besad en vis portion mandighed, men også at en helt kunne have umandige karaktertræk.

Den arktiske helt

Arktis var et mytisk sted. Det var på én og samme tid uberørt og smukt, vildt og dødbringende. Det rummede ufattelig skønhed og ubegribelige rædsler for dem, der var modige nok til at vove sig derop og ud over grænsen for (den hvide mands) verden.¹⁰ Arktis var den ultimative kampplads for karakterens prøvelse. Her blev man presset til sit yderste, mens man foretog sig mandige ting som jagt, hundeslædekørsel, forskning og sejlads.

Gennem bøger, foredrag, fotografier og avisartikler havde polarfarere i over hundrede år skabt myterne om sig selv og om Arktis. Polarfarere som Fridtjof Nansen, Sir John Franklin og Elisha Kent Kane blev hyldet som helte enten i deres levetid eller i døden. Den dramatiske undergang i Arktis kunne være mere dragende og heltedigt end en godt planlagt og veludført ekspedition. En arktisk helt blev i lang tid vurderet ud fra højden af hans mål og den viljestyrke, han lagde i sin kamp, og ikke så meget om han lykkedes med sin mission.¹¹

Men mod slutningen af 1800-tallet var den tid forbi, hvor det at overleve Arktis var nok til at sikre en ekspeditions succes. Polarekspeditioner blev en blanding af sport, nationers erobringstrang og videnskab, støttet af private

investorer.¹² Her var sejr og resultater altafgørende, og det ramte Mylius-Erichsens første ekspedition til Grønland. Den Litterære Grønlandsekspedition 1902-1904 havde godt nok vist, at deltagerne var "...raske Sportsmænd...";¹³ men resultaterne var det småt med, mente man i store dele af Danmark.

Kombinationen af forventningerne til polarhelten og den resultat- og præstationsorienterede mandighed, kunne drive mænd i døden, for at bevise at de ikke ville springe over, hvor gærdet var lavest – at de var modige, beslutsomme og handlekraftige. Og måske var døden ingen hindring for succes. I den ædle fiasko kunne man dø glørværdigt. Da S.A. Andrée i 1897 gik ombord i den luftballon, der skulle føre ham og to andre til Nordpolen, havde han opgivet håbet, men så ingen anden udvej end at acceptere sin skæbne. Ære og finansielle forpligtelser forhindrede ham i at give op. Alle tre deltagere døde.¹⁴ Forud for Robert Pearys, muligvis forfalskede, erobring af Nordpolen i 1909, havde hans sponsor og forlægger gjort det klart, at han ikke ville få sin løn, hvis han ikke nåede Nordpolen. Ingen gad læse bøger om fiaskoer.¹⁵ For polarforskeren kunne død og bedrag være at foretrække frem for fiasko og fallit.

Danmark-ekspeditionens forløb

Da Danmark-ekspeditionen (opkaldt efter ekspeditionsskibet) i 1906 stævnedes ud, var formålet at kortlægge de sidste ukendte områder af Nordøstgrønland samt lave videnskabelige undersøgelser og indsamlinger i området. I foråret 1907 var man klar til den store slædeekspedition, hvor fire slædehold skulle kortlægge kysten op til Pearyland. Under denne ekspedition kom Slædehold 1 bestående af Mylius-Erichsen, Høeg Hagen og Brønlund til at køre ind i en ukendt fjord, som de troede var Peary Kanalen og bruge deres tid der. Da de mødte Slædehold 2 på vejen tilbage, besluttede de at gøre et sidste forsøg på at gennemføre deres opgave. De tog beslutningen trods tøjvej og faren

for at de måtte blive i området sommeren over, uden at kunne blive hjulpet af resten af ekspeditionen og måske som yderste konsekvens dø. Slædehold 1 kørte mod nord og fuldførte deres opgave. Men den arktiske sommer var for fremskreden og de var nu fanget i området. De havde kun den mad, de selv kunne nedlægge, og jagtlykken svigtede dem ofte. Én efter én måtte de skyde slædehundene for at få mad. Langsomt tog Arktis livet af dem.

Blandt de øvrige ekspeditionsmedlemmer var man bekymrede for de tre mænd, der ikke var vendt hjem. At man

1. Danmarkshavn var i to år base for ekspeditionen. 2. Danmarks-fjorden som slædehold 1 kom til at køre ind i. 3. De to slædehold mødte hinanden ved Independence Fjordens udmunding og slædehold 1 vendte om. 4. Pearykanalen i Independence Fjorden var målet for slædehold 1. 5. Høeg Hagen og Mylius-Erichsen døde foran bræen i 79-fjorden. 6. Brønlunds lig blev fundet ved et depot ved Lambert Land. Kort fra 1918, *Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geographiske Undersøgelser i Grønland*. Det Kongelige Bibliotek.

*J.P. Koch og Tobias Gabrielsen på vej for at finde de savnede i marts 1908.
Foto: J.P. Koch.*

til tider måtte blive i et område vinteren eller sommeren over var ikke uhørt, og der var derfor stadig håb for, at de var i live. I efteråret 1907 blev flere slædehold sendt af sted, for at finde de savnede. Det mislykkedes dog og først i foråret 1908 kom den næste undsættelsesekspedition af sted.

Ved et depot fandt Johan Peter Koch og Tobias Gabrielsen liget af Brønlund. Udhungret, udmattet og med stærke forfrysninger havde han i vintermørket fundet depotet og dermed reddet holdets nytegnede kort. Han havde skrevet en sidste meddelelse om Mylius-Erichsen og Høeg Hagens skæbne, og derefter lagt sig til at dø. Koch besluttede ikke at lede efter ligene af de to andre og kørte tilbage til skibet, for at bekræfte det, de alle havde frygtet: Mylius-Erichsen, Høeg Hagen og Brønlund var døde.

En mærkelig mand

Ved nyheden om Mylius-Erichsens død blev der skrevet meget om hans karakter i aviserne, og venner og kollegaer udtalte sig om ham. Her mødte den mandige polarforsker den mere umandige forfatter. Man fandt de to sider

af Mylius-Erichsen svært forenelige og de fremstilles ofte som direkte modsætninger.

Direktør Ernst Bojsen fra Gyldendal, ven af Mylius-Erichsen, gav netop sådan en modsætningsfyldt beskrivelse. Han sagde, at Mylius-Erichsen var en kunstnernatur og "... en mærkelig Mand, der paa én Gang var en stor Fantast og dog en sjælden viljestærk Karakter".¹⁶ Andre så ham som drømmer og digter, og sagde at han samtidig også var en handlingens mand.¹⁷ Aarhus Stiftstidende gav et portræt med meget umandige træk: han havde "...et blødt stemningsrigt Gemyt..."; der gjorde ham til digter; "Hans urolige, let bevægelige Sind tillod ham ikke at kaste sig over et bestemt Studium".¹⁸ Selv hans barndomsby, Ringkøbing, ville ikke rigtig kendes ved ham, før han vendte hjem fra den første ekspedition.¹⁹

Men heldigvis for Mylius-Erichsen var andre klar til at tegne et mandigt portræt af ham som polarforsker. Lovprisningen af hans viljestyrke, hans mod, hans ranke skikkelse, hans energi og virkelyst, hans uselviske dedikation til den store opgave, hans evner som slædekusk og leder ville næsten ingen ende tage. Ingen kunne være i

Skibet Danmark i isen ved Danmarkshavn, forår 1908. Ukendt fotograf.

tvivl om hans mandighed.²⁰ Hans øjne lyste af det ene og det andet: af eventyrerens glans, af mod, bestemthed og viljekraft, og de var både faste og blå, smukke og brune afhængigt af, hvem man spurgte.²¹ Hans litterære karriere blev omtalt i nekrologer, men man kunne ikke helt blive enige om kvaliteten af den. Men hans liv – og særligt hans død – som polarforsker, kunne man entydigt hylde. Den umandige forfatter blev overskygget af den mandige polarhelt. Der kan nok ikke være tvivl om, at den grusomme død han havde lidt, fik langt de fleste til at glemme alt andet og dyrke den mandighed, der lå i det at være polarforsker generelt og i Mylius-Erichsens død specifikt.

Han var dristig, måske for dristig

Ved afrejsen fra København skrev Berlingske Tidende, at Danmark-ekspeditionen ville blive "...interessant og ærefuldt om alt lykkedes..."²² Dette forbehold, der også har hersket i andre dele af befolkningen, fulgte Mylius-Erichsen hele vejen til Grønland. Efter at Den Litterære Grønlandsekspedition i 1904 var blevet kritiseret for bl.a. manglende resultater, lå der et stort pres på ham for at få succes med den nye og meget stort anlagte ekspedition.

Da Slædehold 1 mødte Slædehold 2 efter at have kørt forgæves rundt i den forkerte fjord, må dette brændende ønske om at gennemføre opgaven, hans ære som mand og ekspeditionsleder og den personlige ærgerrighed, der fulgte deltagerne på polarekspeditioner,²³ have ansporet Mylius-Erichsen til at satse alt og køre tilbage nordpå.²⁴ Beslutningen kostede dem livet, men sikrede også at ekspeditionen kunne blive set som en succes. Resultater var alt og kortlægningen var et af hovedformålene med ekspeditionen.

Selvom det at kaste sig ud i farlige situationer, var en stor del af dyrkelsen af polarhelte, var der også grænser for, hvornår dristighed blev til dumdristighed. Men denne beslutning vakte ikke helt den forargelse og kritik, man måske kunne forvente i betragtning af at den kostede tre mænd

livet. I første omgang blev Mylius-Erichsens fejl og beslutning om at køre tilbage mod nord udeladt af beretningerne, der nåede pressen. Man havde dog alligevel indtryk af en mand, der generelt havde balanceret mellem mod og overmod. Blandt dem, der påtalte det, var provst Fenger, der holdt tale ved mindehøjtideligheden på Københavns Universitet: "Han var dristig, måske for dristig".²⁵ En mandig mand måtte være modig. Det havde Mylius-Erichsen bestemt også været, men ville hans beslutning om at køre nordpå blive tolket af befolkningen som drevet af ubehersket personlig ærgerrighed, der var uovervejede og følelsesdrevet, og dermed umandig?

Ud fra hvad aviserne skrev må svaret være nej. Den sparsomme kritik af Mylius-Erichsen gik først og fremmest på at ekspeditionen var dårligt forberedt og at han som leder kunne begå den fejl at køre forkert.²⁶ Kun en enkelt gang blev det i pressen kaldt "...det rene Hasardspil med tre menneskers liv".²⁷ Det afgørende her – og for hele ekspeditionen – var, at hans beslutning havde resulteret i at målet om at kortlægge Grønland var nået.²⁸ Det havde kostet tre

Selv i sne var landskabet ofte svært ufremkommeligt. Maj 1908. Foto: J.P. Koch.

Isen kunne både forbinde og adskille. Havisen gjorde rejser med hundeslæde mulige langs kysten, mens indlandsisen og dens bræer kunne være en uoverkommelige udfordring med de stejle isvægge. Maj, 1908. Foto: J.P. Koch.

mennesker livet, men de døde en ærefuld død, idet de bidrog til videnskaben og Danmarks ære. Idet den overmodige beslutning havde givet resultater, var den blevet modig. Det var ikke dumt – det var mandigt og helt modigt.

Den hårdeste kritik var i stedet rettet mod skibslederen, der var blevet den nye leder af Danmark-ekspeditionen, premierløjtnant Alf Trolle og kartografisk leder kaptajn Johan Peter Koch. Nok var man i pressen enige om, at alle ekspeditionens deltagere var helte – modige og dygtige mænd – men kunne de ikke have gjort mere for at redde tre menneskeliv?²⁹ Hvor Mylius-Erichsen måske havde været for dristig, havde Trolle og Koch ikke været dristige nok. Var det ikke bedre og mere mandigt at dø i forsøget end slet ikke gøre noget? I samfundet generelt, og på polar-ekspeditioner især, var presset for at leve op til mandigheden og levere resultater stort. Alle deltagerne blev, selv i den kritiske artikel fra Aarhus Stiftstidende, set som helte, men at være en helt var ikke ensbetydende med at ens

mandighed var uskadt. Og der var måske grænser for, hvor meget umandighed ens heltestatus kunne bære.

Undsætningsekspeditionerne 1907 og 1908

Allerede før ekspeditionen vendte tilbage til København, havde Trolle og Koch forudset kritik af deres håndtering af Slædehold 1's forsvinden og de brugte beretninger, interviews og rapporter til at forme opfattelsen af de tre døde og resten af deltagerne. I en artikel til Berlingske Tidende skrevet af Trolle, gjorde han alt for at komme kritikken i møde ved at iscenesætte både sig selv og de øvrige medlemmer som modige og handlekraftige. Han og Koch vidste som officerer, hvor udsat mandigheden og æren var, og de vidste at de kunne blive stemplet som umandige kujoner, der svigtede deres venner af frygt for egen sikkerhed. En mand – og særligt en mand på polarekspedition – måtte udvise mod og opofrelse.

For at lade læseren forstå, hvorfor så få undsætnings-ekspeditioner blev sendt afsted og hvor meget en sådan

Skibet Danmark ligger dækket af sne, mens et slædehold gør sig klar til ekspedition i oktober 1906. Ukendt fotograf.

Isbjerg ved Danmarkshavn. Ukendt fotograf.

ekspedition krævede af selv de mandigste mænd, beskrev Trolle den sidste undsætningsekspedition: "Det var en lang og vovelig rejse – Risikoen var stor, Indsatsen var stor, men Udbytte og Risiko stod i rette Forhold til hinanden. Livet m a a t t e sættes som Indsats af de to Mænd der rejste. Der var ikke en i blandt os, som ikke vilde have gjort det Samme, om Valget var faldet paa ham".³⁰ Trolle ønskede at slå fast, at de alle som én var modige og villige til at ofre deres liv for de tre savnede. Men de måtte handle fornuftigt. I dramatiske beskrivelser gjorde han det klart, at de ubarmhjertige naturforhold forhindrede hjælpen i at komme frem.³¹ At begive sig afsted under forkerte forhold ville ikke hjælpe nogen, men være den sikre død. Man kastede sig ikke hovedkuls og uovervejede ud i noget, men var heller ikke bange for at begive sig af sted med livet som indsats. Mod, pligt og fornuft havde vundet over frygt, egoisme og følelser uden at blive til overmod og dumdristighed – uden at sige et ondt ord om Mylius-Erichsens beslutning.

Også mændenes opførelse i hverdagen på skibet måtte forsvares. Det var vigtigt for Trolle at understrege, at selvom de selvfølgelig havde været ængstelige for deres forsvundne

leder og kammerater, havde de beherskelse og selvkontrol nok til ikke at lade ængstelsen løbe af med dem. De var ikke så bekymrede, at de sank hen i apati, men de svigtede heller ikke deres kammeratskab ved at være upåvirkede af uvisheden om de savnedes skæbne. De havde kontrol over deres følelser og mistede ikke virkelysten og håbet.³²

Koch blev kritiseret for, at han ikke havde ledt efter ligene af Mylius-Erichsen og Høeg Hagen. I sin sidste meddelelse havde Brønlund givet en beskrivelse af, hvor ligene kunne findes. Koch måtte forsvare sig og forklarede, at det ville have været umuligt at finde dem i det område på størrelse med Lolland-Falster og med vanskelige naturforhold. Han understregede, at havde det handlet om at redde deres liv, ville han have gjort det.³³ Den manglende eftersøgning af ligene er stadig omgærdet af mystik og teorier i dag.³⁴

Hvordan en Helt dør³⁵

Som et kendt ansigt og leder af ekspeditionen løb Mylius-Erichsen ganske naturligt med størstedelen af omtalen i pressen og talerne. Men fortællingen om Jørgen Brønlunds kamp for at redde kortet med de nye optegnelser fik også stor opmærksomhed.

Trolle og Koch havde i de udsendte rapporter og beretninger, beskrevet Brønlunds kamp mod naturen og iscenesat ham som helt. Uddrag fra hans dagbog, og særligt hans sidste meddelelse til dem, der måtte finde hans lig, blev trykt i flere danske aviser.³⁶

Hans død rummede al den arktiske rædsel og selvopofrende mandighed, man kunne ønske sig som læser hjemme i Danmark. Den styrke og vilje, han havde udvist ved at finde depotet for at sikre ekspeditionens resultater, blev understreget igen og igen. Særligt fortællingen om, at han vidste, at han skulle dø og kun forcerede polarnatten af pligt for ekspeditionen fascinerede. Det kunne næsten ikke blive mere mandigt og heltmodigt. Ikke alene havde han med sin viljestyrke og sin pligtfølelse kæmpet sig frem til depotet i en frygtelig tilstand og under frygtelige

Jørgen Brønlund blev i hundredeåret for sin fødsel hædret med et frimærke.

forhold; han havde også "...udvist Koldblodighed og Ro til det sidste"³⁷ mente man at vide trods hans død i ensomhed. Ingen følelsesudbrud, bare en modig mand, der lagde sig efter at hans opgave var fuldført – klar til at møde døden. Han blev ikke set som en mand, der havde givet op, men som én der havde givet alt.

Skandaløse scener

Mens skibet Danmark lå i Bergen på rejsen tilbage til København, sendte Politiken en journalist ombord. Her blev han forundret over at finde en glad og feststemt besætning på trods af, at lederen og to af deres kammerater havde lidt en grusom død. Artiklen vakte forargelse hos Aarhus Stiftstidende, der kaldte mændenes kåde opførsel for skandaløs. At disse mænd kunne feste når deres leder og kammerater var døde, fordi deres hjælp kom for sent, var "...mildest talt besynderligt"³⁸ Det var ikke en værdig og behersket opførsel, som ville have sømmet sig i borgerskabets øjne.

Også rygter om at skænderier havde fundet sted på ekspeditionen vakte, ifølge Jyllands-Posten, forargelse i befolkningen. Det stemte ikke overens med de forventninger, man havde til en mandig leder, der kunne sætte sig i respekt og med autoritet lede sine mænd. I begge tilfælde måtte der gattes ud og tages kontrol over fortællingen. Trolle fortalte Politikens journalist, at man ikke havde glemt de døde, men gemt mindet om dem bort,

fordi Arktis krævede handling uden at blive hæmmet af følelserne. Og de havde modsat Danmark haft nogle måneder til at sørge.³⁹ Polarforskeren Ejnar Mikkelsen forsøgte at komme Mylius-Erichsens lederevner til undsætning ved at forklare, at skænderier kunne forekomme under de pressede forhold på polarekspeditioner. Godt nok havde der ikke været nogen skænderi på den ekspedition, han havde deltaget i, men det skyldtes lederen, Amdrups,

store autoritet.⁴⁰ I mindetalen på Københavns Universitet fremhævede en af ekspeditionens støtter viceadmiral Wandel, at denne ekspedition havde haft et "...ubrødeligt Sammenhold og ukrænkelig Tillid til Lederen; derfor havde Expeditionen kunnet tilvejebringe saa kostbare videnskabelige Resultater".⁴¹ Så kunne resultaterne tale for dem og rygte om umandighed i form af manglende autoritet og skænderier var forhåbentligt tilbagevist.

Ekspeditionsdeltagerne levede i den lange arktiske vinters mørke tæt sammen på skibet. Det skabte både nære bånd og store spændinger. Aurora Borealis af Frederic Edwin Church, 1865. Olie på lærred. Smithsonian American Art Museum. Google Art Project/Wikimedia Commons.

Som en del af de videnskabelige undersøgelser blev der året rundt sendt vejrballer op. Ukendt fotograf.

Kampen for ære, berømmelse og mandighed

Det var en konstant kamp at skulle udøve og forsvare mandigheden, selv for polarforskere. At blive set som en mandig mand og en polarhelt har været afgørende for alle deltagere i ekspeditionen. For at leve op til forventninger hjemmefra om at levere resultater og udvise mod, vilje, energi og beslutsomhed ydede deltagerne deres bedste. Ud fra hvor køligt Den Litterære Grønlandsekspeditions resultater var blevet modtaget og de økonomiske forhold kritiseret, ville man nok have taget anderledes imod Mylius-Erichsen, hvis han, og dermed ekspeditionen, havde fejlet. Også Danmark-ekspeditionen havde økonomiske problemer og den kritik af hans lederskab, man finder i deltagerens dagbøger,⁴² havde måske nået offentligheden, og skadet hans omdømme og opfattelsen af hans mandighed. Men meget blev glemt og usagt af respekt for ham efter hans død. Trolle, de øvrige deltagere og støtter hjemme i Danmark skabte fortællinger om modige mænd, offervilje, erobring og videnskabelige resultater, der skulle forme offentlighedens syn på de døde og de levende. Når

ekspeditionen igen vendte hjem til Danmark efter to år i isen, ventede vurderingen og bedømmelsen af deltagerens indsats, deres mandighed og ekspeditionens succes. Hvad ville udfaldet blive?

Målet var Danmarks Ære, Videnskabens Fremme⁴³

Hjemme i Danmark blev både de levende og de døde hyllet for deres bedrifter i Grønland. Mylius-Erichsen havde lagt et videnskabeligt og nationalt fokus på Danmark-ekspeditionen og kunne dermed få opbakning og finansiering.⁴⁴ Det gav en helt anden opfattelse af Danmark-ekspeditionen end Den Litterære Grønlandsekspedition, der havde haft produktion af kunst og indsamling af folkeminder som sit primære formål, og var blevet beskyldt for at være et personligt reklamestunt.⁴⁵ Der var erobringstrang, nationalisme og videnskabsdyrkelse i samtiden, og Danmark-ekspeditionen havde dermed et formål, som de fleste kunne støtte op om. Det kom til at betyde at

De selvopofrende helte blev dyrket på tværs af politiske skel i de danske aviser. Mest begejstret var Politiken, hvor Mylius-Erichsen havde arbejdet som journalist. Politiken, 19. august 1908, s. 5.

Mylius-Erichsen, Brønlund og Høeg Hagen ikke døde for den personlige ære, men for Danmark og videnskaben. Også de øvrige deltagere kunne blive set som helte pga. de videnskabelige resultater, de havde opnået.

I modsætning til Den Litterære Grønlandsekspedition ventede pressen, repræsentanter fra samfundets top og tusindvis af tilskuere på havnen for at tage imod de hjemvendte polarforskere.⁴⁶ Herefter fulgte dage med mindehøjtidelighed, fejring, festmiddag og audiens hos kongen. Hvor Trolle og journalisterne havde haft størst fokus på de dramatiske elementer, handlede de officielle fejringer – ud over at hylde de døde og levende – i langt højere grad om resultaterne og den ære de medførte for Danmark. Talerne, der priste ekspeditionen, blev bragt i aviserne, så alle kunne læse, at store bedrifter var blevet udrettet i videnskabens tjeneste og i Danmarks navn. Nu kunne ekspeditionsdeltagerne for alvor se deres hårde arbejde, deres mod og de voldsomme prøvelser og afsavn bære frugt. Deres indsats var blevet godkendt og de kunne nu sole sig i Danmarks og verdens beundring som mandige polarhelte. Det vakte stor glæde i befolkningen. I borgerskabets øjne var manden nemlig et sindbillede på Danmarks karakter. Når ekspeditionens medlemmer var offervillige, stærke, modige, viljestærke og energiske var det egenskaber som også fandtes i nationen.

At Mylius-Erichsen satsede alt, var ikke højt spil, når man tager dyrkelsen af polarforskere og mandighed i betragtning. Selv hvis han var død i forsøget og kortlægningen var mislykkedes, havde dyrkelsen af polarheltens undergang sikret hans ry efter hans død. At han døde i forsøget, gjorde ham helt modig og mandig. Var han ikke vendt om for at køre tilbage nordpå, kunne den fiasko have kostet ham dyrt i ære og mandighed. Trolle opsummerede den holdning til mandens mod, der gennemsyrede samfundet og som blev så afgørende for Mylius-Erichsens skæbnesvangre

beslutning: "Jeg agter de Mænd højt, der i det afgjørende Øjeblik bestemte sig for at naa deres Maal, koste hvad det vilde, endskjønt de forudsaa, at Chancen for et heldigt Udfald af deres Forehavende ikke var større end for et Uheldigt".⁴⁷ I bestræbelserne på at leve op til forventningerne til ekspeditionen og samtidens mandighedsidealers satsede Mylius-Erichsen, Høeg Hagen og Brønlund alt. De tabte livet, men vandt rygtet som mandige polarhelte.

Minna Kanzler Hemmet kan kontaktes på minna_k_hemmet@hotmail.com

Danmark-ekspeditionen og de tre døde deltagere blev hædret med flere mindesmærker. Her en platte fra Den Kongelige Porcelænsfabrik, der viser den mindevarde, de overlevende opførte i Danmarkshavn.

Noter

1. De tre omkomne Helte. *Politiken* 19. august 1908, s. 5.
2. Claes Ekenstam & Jørgen Lorentzen (red.): *Män i Norden – Manlighet och modernitet 1840-1940*. Stockholm 2006, s. 10.
3. Ekenstam & Lorentzen, s. 10.
4. Høgh-Hagen og hans Moder. *Herning Folkeblad* 21. august 1908, s. 1. Artiklen oprindeligt bragt i avisen *København*.
5. Ekenstam & Lorentzen, s. 9-10.
6. Mikkel Venborg Pedersen: *Den perfekte gentleman. Mænd, stil og idealer i verden af i går*. København 2018, s. 316.
7. Claes Ekenstam: Manlighet och omanlighet i historien. I: Claes Ekenstam & Jørgen Lorentzen (red.) *Män i Norden – Manlighet och modernitet 1840-1940*. Stockholm 2006, s. 53.
8. Ekenstam & Lorentzen, s. 10.
9. Heltens død. *Randers Arbejderblad* 11. juni, 1906, s. 1; En helt. *Herning Folkeblad* 23. juni, 1906, s. 2.
10. Henning Howlid Wærp: Arktiske diskurser – mennesket i Arktis. *Nordlit* 32, 2014 (147-159), s.159.
11. Larzer Ziff: Arctic Exploration and the Romance of Failure. *Raritan* vol. 23, issue 2, 2003 (58-79), s. 71ff.
12. Ziff, s. 77.
13. Expeditionen til Grønland. *Jyllands-Posten* 24. juni 1906, s. 1.
14. Poul Erik Tøjner: Den beslutsomme – Salomon August Andréé 1854-1897. *Louisiana Revy* Årg. 54, nr. 1, 2013, s. 64-67.
15. Ziff, s. 77.
16. I Polarisen. Mylius Erichsens Død. *Randers Arbejderblad* 7. august 1908, s. 2.
17. Mylius-Erichsen. *Politiken* 7. august 1908, s. 3.
18. Ulykken i Grønland. *Aarhus Stiftstidende* 7. august 1908, s. 2.
19. Mylius-Erichsen. *Ringkjøbing Amts Avis* 7. august 1908, s. 1.
20. Se danske aviser fra perioden 7. august til 25. august 1908.
21. I Polarisen. *Randers Arbejderblad* 7. august 1908, s. 1; Mylius-Erichsen. *Politiken* 6. august 1908, s. 3; "Danmark"-Expeditionens Hjemkomst. *Jyllands-Posten* 24. august 1908, s. 2; Mylius-Erichsen. *Politiken* 7. august 1908, s. 3.
22. Danmark-Ekspeditionen. *Berlingske Tidende* 25. juni 1906, s. 2.
23. Janni Andreassen. *Ud hvor livet frister – biografi om forfatteren og polarforskeren Ludvig Mylius-Erichsen*. København 2018, s. 154.
24. Mærkelige Angreb paa Trolle og Koch. *Politiken* 26. august 1908, s. 3; Andreassen s. 253-255.
25. "Danmark"-Expeditionen. *Berlingske Tidende* 24. august 1908, s. 2.
26. Det tunge Ansvar. *Aarhus Stiftstidende* 22. august 1908, s. 3.
27. Fortsatte Angreb paa Trolle og Koch. *Politiken* 27. august 1908, forsiden.
28. Grønlands Helte. *Aarhus Stiftstidende* 18. august 1908, s. 3.
29. Det tunge Ansvar. *Aarhus Stiftstidende* 22. august 1908, s. 3.
30. Danmarks-Ekspeditionen. *Jyllands-Posten* 21. august 1908, s. 2. Oprindeligt trygt i *Berlingske Tidende*.
31. *Jyllands-Posten* 21. august 1908, s. 2.
32. *Jyllands-Posten* 21. august 1908, s. 1.
33. Mærkelige Angreb paa Trolle og Koch. *Politiken* 26. august 1908, s. 3.
34. Søren Frandsen & Mette Karlsson: *Vi kommer hjem igen! Dagligliv og drama – Danmark-ekspeditionen til Nordøstgrønland 1906-08*. København 2015, s. 302-313.
35. Døden paa Ismarkerne. *Aarhus Stiftstidende* 19. august 1908, s. 2-3.
36. *Aarhus Stiftstidende* 19. august 1908, s. 2-3; Døden paa Ismarkerne. *Herning Folkeblad* 20. august 1908, s. 2; Danmarks-Ekspeditionens Forløb og Resultater. *Politiken* 19. august 1908, s. 5-6.
37. Danmarks-Ekspeditionens Forløb og Resultater. *Politiken* 19. august 1908, s. 6.
38. Er dette Sandhed? *Aarhus Stiftstidende* 21. august 1908, s. 4.
39. Om Bord i "Danmark" paa Bergens Red. *Politiken* 19. august 1908, forsiden.
40. Skjænderi paa Polarekspeditioner. *Jyllands-Posten* 19. august 1908, s. 4.
41. Danmark-Expeditionen. *Jyllands-Posten* 25. august 1908, s. 2.
42. Frandsen & Karlsson, s. 314-321.
43. "Danmarks" Hjemkomst igaar. *Politiken* 24. august 1908, s. 6.
44. Andreassen, s. 215-219.
45. Andreassen, s. 207.
46. "Danmarks" Hjemkomst igaar. *Politiken* 24. august 1908, s. 5.
47. Danmarks-Expeditionen. *Jyllands-Posten* 21. august 1908, s. 2.